

СТРАТЕГІЯ, ЗМІСТ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ З ВИЩОЮ ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ

УДК 378.147:81'25(045)

М. Г. Прадівляний¹
Н. Д. Бондар²

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

¹Вінницький національний технічний університет;

²Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного
торговельно-економічного університету;

Описано розвиток дистанційного навчання в світі; обґрунтовано необхідність використання дистанційного навчання для ефективного формування професійної компетентності майбутніх перекладачів в процесі вивчення іноземної мови.

Ключові слова: дистанційна освіта, професійна компетентність, самостійна робота, іноземна мова, майбутні перекладачі.

Вступ

Розвиток високих технологій у все більших масштабах підвищує попит на інтелектуальність в освіті широких мас населення будь-якої країни. Це кардинально змінює стан системи освіти в суспільстві, її інституційний статус. Освіта стає не лише інструментом взаємопроникнення знань і технологій у глобальному масштабі, а й капіталу, засобом боротьби за ринок, розв'язання геополітичних завдань.

Сучасному суспільству потрібна масова якісна освіта, яка спроможна забезпечити зріслі вимоги до споживача та виробника матеріальних і духовних благ. Виконати соціальне замовлення суспільства через збільшення асигнувань на освіту, збільшення кількості навчальних закладів та іншими традиційними способами не в змозі навіть заможні країни. Тому поява дистанційного навчання не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов.

Мета роботи полягає у дослідженні терміну «дистанційна освіта» і в обґрунтуванні необхідності використання засобів дистанційного навчання іноземної мови майбутніх перекладачів.

Результати дослідження

Питання «бути чи не бути» дистанційній освіті вже не є актуальним. У всьому світі дистанційна освіта існує, займає своє соціально значуще місце в освітній сфері. У кінці 1997 року в 107 країнах діяло близько 1000 навчальних закладів дистанційного типу. Кількість тих, хто здобув вищу освіту в системі дистанційного навчання, в 1997 р. становила близько 50 млн осіб, у 2000 р. — 90 млн осіб, а за прогнозами у 2023 р. становитиме 120 млн. осіб.

Зацікавленість дистанційною освітою посилюється повідомленнями про динамічне зростання системи дистанційного навчання (ДН) за кордоном. Саме поняття ДН запозичене з практики освіти Великої Британії, Канади й особливо США, де не лише поняття Distance Education, а й абревіатура DE, що походить від цих слів, набули сталого значення й не вимагають розшифрування. В зарубіжній практиці поняття ДН охоплює найрізноманітніші моделі, методи й технології навчання, під час якого педагог і учень просторово розділені, знаходяться у різних місцях (аудиторіях, інститутах, регіонах, містах і навіть країнах). При цьому виникає необхідність у певному середовищі або засобах, за допомогою яких відбувається спілкування між викладачем та учнем [1, с. 250].

Такими засобами можуть бути:

1) друковані або письмові матеріали, що пересилаються звичайною поштою або факсом;

- 2) телефонна мережа;
- 3) аудіо та відеозаписи, навчальне радіо та телебачення (а також кіно);
- 4) інтерактивні програмовані навчальні засоби, комп'ютерні навчальні програми;
- 5) локальні та глобальні комп'ютерні мережі.

Розвиток дистанційного навчання в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи і здійснювався за несприятливих умов.

По-перше, рівень інформатизації українського суспільства становить не більше 2...2,5 % від рівня країн Заходу. В освітніх закладах мало використовується мережа Internet.

По-друге, теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційного навчання розроблені недостатньо. Окремі надруковані праці українських вчених П. Дмитренка, Ю. Пасічника [2, с. 10], В. Кухаренка [3, с. 187], В. Олійника [4, с. 8] та ін. належать переважно періоду до 1999—2000 рр. та істотного впливу на загальну ситуацію щодо дистанційного навчання в Україні не мають. Те саме стосується і локальних досягнень у галузі дистанційного навчання окремих вузів і наукових організацій.

По-третє, в Україні тривалий час, практично до 2000 р., була відсутня державна стратегія розвитку дистанційного навчання, що знайшло відображення в законодавстві України в галузі освіти.

Застосування дистанційного навчання стає одним із стратегічних напрямів розвитку та реформування системи освіти України [5]. На сьогодні дистанційне навчання досить повільно впроваджується в освітній процес вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців різних галузей господарства. На окрему увагу заслуговує дистанційна система іншомовної фахово спрямованої підготовки фахівців технічних, економічних та інших спеціальностей, разом з фахівцями, які працюють у сфері туристичного бізнесу.

На користь розвитку дистанційного навчання говорить хоча б той факт, що розвиток освітньої системи повинен забезпечити індивідуалізацію навчання в умовах масової освіти. Аналіз наукової літератури із зазначеної проблеми дозволяє стверджувати, що станом на сьогодні ще не існує єдиного узагальненого визначення поняття дистанційного навчання, оскільки фахівці переважно розглядають його під кутом певних специфічних науково-практичних інтересів, однак, всі вони сходяться на тому, що в основу закладена форма організації навчання, мета якої полягає у забезпеченні повного комплексу освітніх послуг, що сприяє самостійному досягненню освітньої мети. Вищевикладене дозволяє розуміти таку діяльність як процес створення певного інформаційно-навчального простору, який забезпечуватиме взаємодію між викладачем та студентом у синхронному та асинхронному режимах спілкування, і саме в цьому вбачається шлях до індивідуалізації педагогічного впливу та забезпеченні самостійного доступу до необхідної навчальної інформації.

З точки зору формування іншомовної професійної компетентності майбутніх перекладачів пропонуємо розглядати дистанційне навчання як одну з форм організації навчального процесу, за якої викладач розробляє певну навчальну програму, спрямовану на організацію самостійної роботи студентів із застосуванням елементів дистанційних технологій. Це вимагає високого ступеня інтеграції засобів сучасних інформаційних технологій у навчальний процес, оскільки саме ці засоби забезпечуватимуть безпосередню взаємодію між викладачем та студентом з метою опрацювання певного навчального матеріалу. В свою чергу, це вимагає створення певного іншомовного фахово спрямованого середовища, тобто системно організованих електронних інформаційних тематичних ресурсів. Поряд із традиційною, така форма організації навчального процесу з формування фахово спрямованої іншомовної компетентності майбутніх фахівців-перекладачів забезпечуватиме безпосередній контакт як з викладачем, так і з іншими учасниками навчального процесу.

Отже, дистанційне навчання — це практика, яка поєднує викладача, студента, а також джерела, географічно розташовані в різних регіонах, за допомогою спеціальної технології, що дозволяє здійснювати взаємодію. Остання може забезпечуватись різними способами, наприклад, обмін друкованими матеріалами за допомогою пошти, аудіо конференції, комп'ютерної конференції, відео конференції тощо. ДН є перспективним способом одержання освіти ізольованими учнями в селах, учнями зі специфічними вимогами, інвалідами, особами, які нездатні отримати освіту іншими способами.

Переважаюча більшість науковців визначають ДН як освіту, що характеризується п'ятьма головними моментами:

- а) наявність викладача і студента і, як мінімум, існування домовленості між ними;
- б) просторова розділеність викладача і студента;
- в) просторова розділеність студента та навчального закладу;
- г) двоспрямована взаємодія викладача і студента;

д) підбір матеріалів, призначених спеціально для ДН.

В основному, в ДН є два підходи до забезпечення підтримки навчання — розширення та трансформація. Ці підходи можна описати таким чином. Модель розширення має місце тоді, коли викладач веде заняття, яке технологічно мало відрізняється від традиційного, розширюючи його до інших просторових і часових рамок. Діяльність педагога, сукупність навчальних матеріалів, навчальне середовище дозволяють імітувати ситуацію навчання в умовах кабінету, а також компенсувати втрачені канали спілкування та одержання навчальної інформації. Така модель навчання передбачає перетворення лекції й наступного обговорення в кабінеті в індивідуальні навчальні матеріали.

Модель трансформації характеризує такі форми організації ДН, які не імітують традиційне навчання, а становлять щось нове, специфічно пов'язане з технологіями зв'язку викладачів і студентів, що використовуються в навчальному процесі.

Програми дистанційного навчання не обов'язково становлять приклади точної відповідності певній моделі, однак знання відмінностей між моделями важливе для розуміння проблем психологічних та педагогічних аспектів, з якими зіткнулись у ДН. Разом з новими методами й технологіями навчання така форма отримання освіти привносить у теоретичну педагогіку й освітню практику нові поняття і терміни, до яких насамперед відносяться такі:

- віртуальний клас (група);
- підтримка навчання (підтримка учнів);
- навчальні телекомунікаційні проекти;
- зворотний зв'язок;
- діалогова технологія;
- комп'ютерний зв'язок;
- телеконференція;
- координатор, фасилітатор телекомунікаційного проекту (телеконференції) та ін. [1, с. 252].

Розуміння професійної підготовки як процесу особистісного розвитку та оволодіння досвідом майбутньої предметної діяльності дозволяє визначити компетентного фахівця як такого, що спрямований у майбутнє, зорієнтований на самоосвіту і самовдосконалення. Тому, як вважають дослідники, професійна компетентність передбачає готовність і здатність фахівця приймати ефективні рішення під час здійснення професійної діяльності

Професійна компетентність — це інтегративна якість, яка включає рівень оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками. Важливим є також особистісна варіативність, гнучкість, готовність до постійного саморозвитку. Особистісний компонент професійної компетентності зумовлює здатність спеціаліста до самостійного вибору власної стратегії професійної діяльності в нових умовах праці. Він включає елемент духовності (духовний саморозвиток), який є одним із провідних для майбутнього фахівця, і розглядається як процес здійснення суб'єктом свідомого управління своєю діяльністю та поведінкою відповідно до загальнолюдських ціннісних орієнтацій, і має на меті психічне самовдосконалення та самореалізацію.

У процесі формування професійної компетентності, а особливо це стосується майбутніх перекладачів, важливо не просто навчити спілкуватися однією чи кількома іноземними мовами, а зацікавити студентів у вивченні матеріалу. Тому, як наголошують психологи, студент має бути готовим до активної самостійної діяльності. Це означає, що важливе місце у процесі формування професійної компетентності повинно належати самостійній роботі студента, котрій у сучасній вищій школі приділяється значна увага.

Важливо, що здатність до самостійної діяльності, як особливої риси особистості, є метою всього процесу навчання, що, у свою чергу, сприяє формуванню творчого ціннісного ставлення до реального професійного середовища.

Самостійна робота виконує значну роль у формуванні іншомовної професійно спрямованої компетентності майбутніх фахівців. При цьому слід врахувати:

- значення самостійної роботи в підвищенні ефективності навчання;
- важливе її місце в реалізації компетентнісного підходу до вивчення фахово спрямованої іноземної мови;
- джерела інформації для самостійної роботи;
- проблема самоконтролю;
- аспекти організації самостійної роботи.

Як відомо, знання, набуті самостійно, із самостійним розв'язанням проблем, є міцнішими, ніж ті, які здобуті за допомогою викладача. Це пов'язано з тим, що в процесі навчання кожен студент

безпосередньо працює з навчальним матеріалом, зосереджує на ньому увагу, мобілізуючи всі розумові, емоційні та вольові сили. За цих умов пасивність студента неприпустима [6, с. 22].

Самостійна робота, безперечно, є індивідуальною, і це також важливий аспект у формуванні іншомовної професійної компетентності майбутніх перекладачів. Передбачається, що кожен студент використовує власне джерело інформації, сам обирає потрібні для нього матеріали. Саме ця особливість самостійної роботи є дуже важливою, вона надає їй гнучкості, адаптивності, а отже, забезпечує успішність навчання.

Організуючи самостійну роботу у контексті формування професійної компетентності майбутніх перекладачів, ми звертали увагу на джерела інформації, що можуть використовуватися студентами в самостійній роботі — це підручники, навчальні посібники, граматики, дво- та тримовні словники, а також і джерела фахового спрямування — словники спеціальних термінів, лінгвокраїнознавчі довідники, періодичні видання філологічного профілю, крім того, характерні для майбутніх фахівців перекладацької сфери джерела інформації — рекламні проспекти, каталоги, путівники, Інтернет тощо.

Основною метою самостійної роботи вважаємо досягнення належного рівня сформованості іншомовної професійної компетентності під час навчання у вищому навчальному закладі, а також вміння самостійно реалізувати набуті навички та знання під час професійної діяльності. Враховуючи важливість самостійного застосування після закінчення вищого навчального закладу здобутих знань, умінь і навичок, формуємо у студентів здатність підтримувати та підвищувати у процесі самоосвіти належний рівень іншомовної професійної компетентності з метою безперервного вдосконалення професійної діяльності. З психологічного погляду подібна самоосвітня діяльність передбачає стійкий мотиваційний компонент. Розвиток і становлення цих особливих ознак і передумов самоосвіти може здійснюватися лише за умов бажання самого студента, а отже, тільки в ході самостійної роботи.

Для виконання самостійної роботи майбутніми перекладачами авторами розроблено навчальний дистанційний курс «Іноземна мова» на базі Інтернет-платформи Moodle. За допомогою цього курсу студенти мають змогу переглядати весь матеріал, який дає викладач на лекційних і практичних заняттях впродовж всього навчання; друкувати його за необхідності; виконувати домашнє завдання та самостійну роботу; відпрацьовувати пропущені заняття.

Навчальний дистанційний курс «Іноземна мова» має на меті формування іншомовної комунікативної, інформаційної, професійної та навчально-пізнавальної компетентності майбутніх перекладачів, що передбачає: засвоєння термінологічного апарату сфери лінгвокраїнознавства, філології, економіки, торгівлі й туристичного бізнесу, умінь ним користуватися для академічних і професійних потреб; розвиток навичок усного (діалогічного й монологічного) мовлення, письма, функціонального читання, формування вмінь складання анотацій та реферування іншомовних текстів фахової тематики; поглиблення розуміння іншомовних соціокультурних реалій, знання й адекватне тлумачення різних зразків мовної поведінки, умінь адекватно реагувати й діяти в професійних і побутових контекстах полікультурного середовища.

Дистанційний курс розбито на окремі розділи, які містять такі компоненти:

Розділ 1. Методичні рекомендації щодо роботи з курсом, які містять інструкцію та особливості роботи з курсом у період дистанційного навчання.

Розділ 2. Програма і робоча навчальна програма курсу «Іноземна мова».

Робоча навчальна програма курсу — методичний документ, що містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного та підсумкового контролю.

Розділ 3. Тематичні плани та критерії оцінювання.

У темах, передбачених тематичними планами, навчальний матеріал розподілено за заняттями. Для кожної групи визначено обсяг завдань на кожне заняття, виконання яких передбачає: опрацювання нового лексичного матеріалу (тем) із подальшими лексичними вправами; повторення граматичних тем із подальшим виконанням граматичних вправ і тестів, поданих в розробці заняття.

Виконані завдання оцінюються відповідно до зазначених критеріїв.

Розділ 4. Список рекомендованої літератури. Глосарій. У цьому розділі розміщено перелік необхідної літератури для опрацювання нового матеріалу та для виконання самостійної роботи.

У розділі 5. «Плани та завдання до лекційних і практичних занять» кожна тема, зазначена в тематичному плані, розташована в окремій папці, назва якої відповідає темі та має назву групи (наприклад папка «Management»). Кожна папка містить файл (файли), в яких визначені завдання до кожного

практичного заняття; назва файлу відповідає номеру заняття (наприклад, файл «Lesson 1»). Порядок виконання завдань, їхнє оцінювання та спосіб співпраці з викладачем прописано в плані кожного практичного заняття.

Тестові завдання подано в розділі 5 «Плани та завдання до лекційних і практичних занять». Назва тесту відповідає темі та номеру практичного заняття (наприклад «Test 1»). Вказівки щодо виконання тестів в on-line режимі, а також завдань, що вимагають відповіді через приєднані файли, подані в плані відповідного практичного заняття. Зміст тестів та індивідуальних завдань ґрунтується на матеріалі занять, що вимагає його попереднього опрацювання.

Розділ 6 містить методичні рекомендації та завдання до самостійної роботи студентів. Викладач оцінює виконання самостійної роботи студентів відповідно до критеріїв, зазначених у розділі 3.

Розділ 7. Індивідуальні завдання для відпрацювання пропущених занять. Студенти, які пропустили заняття з певної причини, мають змогу відпрацювати його в on-line режимі. Після проходження тестів друкується протокол відпрацювання і передається на перевірку викладачеві, який виставляє бал відповідно до розроблених критеріїв.

Розділ 8. Тестові завдання для самоконтролю за темами розроблено авторами для самоперевірки знань студентів після кожної теми. Завдання включають як лексичні так і граматичні тести для самоконтролю.

Розділ 9 містить програмні питання до заліку або екзамену з дисципліни «Ділова іноземна мова».

Розділ 10. Граматичні завдання. Цей розділ містить матеріали до кожної з граматичних тем, передбачених тематичним планом дисципліни.

У розділі 11 надано перелік тем і питань для заліку і екзамену з дисципліни «Іноземна мова».

Розділ 12 є останнім розділом і включає в себе мультимедійні матеріали курсу, а саме: презентації, аудіо та відео записи, які використовуються для формування комунікативної та професійної компетентностей [7, с. 21].

Формування спеціаліста нового типу, мислячого, ініціативного, творчого, може дати позитивні наслідки, якщо студентам під час навчання у вищому навчальному закладі будуть створені умови, наближені до їх майбутньої професійної діяльності. Отже, метою використання дистанційного курсу «Іноземна мова» є надання студентам іншомовних практичних фахово спрямованих навичок і знань, які знадобляться їм у реальних робочих умовах, а також формування таких показників іншомовної професійної компетентності майбутніх перекладачів, як наявність внутрішньої мотивації до творчої самореалізації, знань в галузі лінгвокраїнознавства, філології, туризму, менеджменту, бізнесу, маркетингу; швидкість, гнучкість, асоціативність мислення, ініціатива в діяльності, досвід творчої діяльності.

Висновки

Дистанційна освіта володіє значним потенціалом у формуванні іншомовної професійної компетентності майбутніх перекладачів, оскільки вона сприяє розвитку: здатності здобувати знання з різних джерел інформації, зокрема й пізнавальних; умінню оцінювати та пояснювати виникаючі проблемні ситуації; умінню користуватися рідною та іноземними мовами; здатності застосовувати знання й інформаційну грамотність; володінню іншомовною професійною термінологією та відповідними прийомами професійного спілкування та здатності до їх застосування на практиці; умінню орієнтуватися в інформаційному просторі; володінню інформаційними технологіями; здатності продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі й функції в колективі; наполегливості під час виконання різних видів діяльності й здатності до творчого мислення й креативності.

Власний досвід використання системи підтримки дистанційного навчання open source, до якої відноситься Moodle, на базі якої було розроблено вищезазначений дистанційний курс, демонструє можливість якісного оволодіння специфічним навчальним матеріалом завдяки додаткового доступу до фахово спрямованого іншомовного як навчального так і професійного матеріалу, а також можливості планомірного розподілу навчальних завдань. В умовах іншомовної підготовки та з метою формування іншомовної професійної компетентності майбутніх перекладачів платформу Moodle доцільно використовувати з метою розширення традиційної форми організації навчального процесу, що повинно зводитися до підтримки, але ніяк не до заміщення традиційних форм організації навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гуревич Р. С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах : монографія / Р. С. Гуревич. — Вінниця : ТОВ «Планер», Вінниця, 2009. — 410 с.
2. Дмитренко П. В. Дистанційна освіта / П. В. Дмитренко, Ю. А. Пасічник. — К. : НПУ, 1999. — 25 с.
3. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: дистанційний курс / В. М. Кухаренко. — Х. : ХДПУ, 1999. — 216 с.
4. Олійник В. В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні: стислий аналітичний огляд / В. В. Олійник. — К. : ЦППО, 2001. — 48 с.
5. Закон МОН від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
6. Григоренко Л. О. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності / Л. О. Григоренко // Рідна школа. — 2009. — № 8. — С. 22—24.
7. Бондар Н. Д. Методичні рекомендації до самостійної роботи «Формування компетентностей менеджерів сфери туризму (на прикладі гуманітарних дисциплін)» для студентів ОС «Бакалавр» напрямів підготовки 6.030601 «Менеджмент», 6.140103 «Туризм» / Н. Д. Бондар. — Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2016. — 50 с.

Рекомендована Центром дистанційної освіти ВНТУ

Стаття надійшла до редакції 19.04.2017

Прадивляний Микола Григорович — канд. пед. наук, доцент, директор Центру технічного перекладу, e-mail: nickddfs@yahoo.com.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця;

Бондар Наталія Дмитрівна — канд. пед. наук, асистент кафедри іноземної філології та перекладу.

Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Вінниця

M. G. Pradivliannyi¹
N. D. Bondar²

Usage of Distance Education Means for Formation of Professional Competence of Future Interpreters

¹Vinnitsia National Technical University;

²Vinnitsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics

There has been described the development of distance education in the world; the necessity of using distance learning for effective formation of professional competence of future interpreters in the process of studying a foreign language has been substantiated in the paper.

Keywords: distance education, professional competence, individual work, foreign language, future interpreters.

Pradivliannyi Mykola G. — Cand. Sc. (Pedagogics), Assistant Professor, Director of the Centre of International Relations, e-mail: nickddfs@yahoo.com ;

Bondar Nataliia D. — Cand. Sc. (Pedagogics), Assistant of the Chair for Foreign Philology and Interpretation

Н. Г. Прадивлянный¹
Н. Д. Бондарь²

Использование способов дистанционного обучения для формирования профессиональной компетентности будущих переводчиков

¹Винницкий национальный технический университет;

²Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета

Описано развитие дистанционного образования в мире; обоснована необходимость использования дистанционного обучения для эффективного формирования профессиональной компетентности будущих переводчиков в процессе изучения иностранного языка.

Ключевые слова: дистанционное образование, профессиональная компетентность, самостоятельная работа, иностранный язык, будущие переводчики.

Прадивлянный Николай Григорьевич — канд. пед. наук, доцент, директор Центра технического перевода, e-mail: nickddfs@yahoo.com ;

Бондар Наталья Дмитриевна — канд. пед. наук, ассистент кафедры иностранной филологии и перевода